

Odvaha Dany Němcové byla mírou naší malodušnosti

13.1.2009 / Hospodářské noviny

NAČERNO

Každé úterý o tom co mě pálí nebo těší

Má cosi z Boženy Němcové, Johanky z Arku i Matky Terezy. Svých vlastních dětí vychovala sedm, jiných - »květinových« i drsnějších - prošlo jejím bytem v pražské Ječné ulici nepočítaně. Dvakrát ji komunisté zavřeli, naposled zrovna před dvaceti lety: 16. ledna, dva dny po jejích 55. narozeninách.

Do nastávajících vzpomínek na tehdejší Palachův týden a demonstrace tak zřejmě pronikne i jméno psychologky **Dany Němcové**, tehdejší mluvčí Charty 77.

Ze Sudet do Sudet

Veřejně prvně vystoupila jako jednatřicetiletá: hrála nevěstu ve filmu O slavnosti a hostech. V očích i hlasu jí dodnes zůstal úsměvný klid. Přitom objektivně klidné byly pouze její první čtyři roky na rodném Mostecku. Ale dětství i stěhování ze Sudet a šest válečných let v Novém Městě nad Metují splynulo s pocitem štěstí.

Zklamání přišlo až s návratem do Sudet. Viděla, jak bestiálně se někteří Češi chovali ke svým bývalým německým sousedům. Její učitelský tatínek doslova zachránil jednoho německého antifašistu před sebevraždou. Otázku kolektivní viny měla vyřešenu jednou provždy.

Sedm vší v kožichu

Od roku 1963 žije v Praze. Po sovětském vpádu v srpnu 1968 zkusili s katolickým filozofem Jiřím Němcem vyčkávací exil - stejně jako třeba Werich - v Rakousku. Ale v listopadu už byli zase doma. Sedm dětí povila během jedenácti let. Do Pionýra nechodilo žádné. Culila se, že vychovala režimu do kožichu sedm vší.

Byla psychologkou i mimo pracovní dobu. Pomáhala, kde se dalo. Taky kapele Umělá hmota, které v roce 1974 na poslední chvíli zavřeli vesnický sál. Prostě kluky pozvala, ať koncertují u nich doma. »K pasivitě nemůže nikdo člověka odsoudit. K té se může odsoudit jedině sám,« rozhodla se **Dana Němcová**. Když mi tenkrát už několikrát brněnský mladík úplně samozřejmě sdělil, že přespí u Němců »jako posledně«, došlo mi, že byt v Ječné se stává kulturním centrem i noclehárnou.

Osobně jsem **Danu Němcovou** poznal, až když Husákovi estébáci uspořádali v roce 1976 zátaž na český underground. Poprosila mě, jestli bych nešel s Janem Patočkou a s ní přesvědčit ministra kultury Milana Klusáka, že uvěznění hudebníci nejsou žádní zločinci.

Omluvil jsem se, že je to beznadějně. Prezidentův zeť Klusák byl mocichtivý

studený čumák, rozběhnutý k premiérství a kultura mu mohla být ukradená. A samozřejmě jsem se i bál. Ale tváří v tvář Daně to ze mě lezlo těžce.

Její cesta zůstala přímá. Chartu podepsala mezi prvními, pracovala ve Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných (VONS). »Beru obžalobu na vědomí, ale nerozumím jí. Jak plyne z mé výpovědi, obžalobu odmítám,« hájila se v říjnu 1979 před soudem.

To už měla v nemocné páteři půl roku vězení. »VONS nebyla žádná organizace, ale volná iniciativa občanů na podkladu petičního práva podle článku 29 ústavy... Občas v našem vědomí dochází k rozporu mezi individuálním a společenským právním vědomím, což mě vedlo k rozhodnutí něco učinit. Dále mne k tomu vedly humanitní důvody.«

Při přelíčení téměř nemohla bolestí sedět. Dcera Markéta se optala předsedy senátu, jestli by matka nemohla na lavici ležet. »Není to nutné, už jsem přece řekl, že budeme častěji dělat přestávky.«

Dostala »jen« podmíněný trest. Dál věřila v boží království i svobodný život a denně pro to něco dělala.

Lidé v jejím životě

Když má mluvit **Dana Němcová** o sobě, začne o druhých. Však také knižní rozhovor, který s ní vedl Jan Bárta, se příznačně jmenuje Lidé v mém životě. Ona sama pak napsala knihu komentářů k výroky proslulé albánské misionářky - Matka Tereza s **Danou Němcovou**. I v psaní je plachá, úsporná a plná pochopení. Stačí znovu si v Informacích o Chartě přečíst její přesnou, důstojnou zprávu o vrchlabském pohřbu ubitého pětatřicetiletého disidenta Pavla Wonky v roce 1988.

V posametovém Federálním shromáždění se ještě ani neohrála a už vedla správní radu **Výboru dobré vůle** Olgy Havlové a zakládala Poradnu pro uprchlíky.

Ženě Evropy se udělalo zle

Stala se Ženou Evropy (1997), od prezidenta Havla dostala Medaili za zásluhy 1. stupně (1998), cenu od mezinárodního mírového katolického hnutí Pax Christi (1990) a rakouskou Středoevropskou cenu (2000).

Když ale v srpnu 2004 řekla pro BBC, že jí je na zvracení z velitele esenbáckých »mlátiček« v čele úřadu Grossovy vlády, byla to pořád ta stejná **Dana Němcová**.

Vychovala sedm dětí. Culila se, že režimu do kožichu zasadila sedm vší.

O autorovi| Jiří Černý, Autor je hudební kritik